

ISSN 3041-1793 Online

УДК 342.7:342.565.2

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-5\(22\)-1953-1966](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-5(22)-1953-1966)

Перегуда Євген Вікторович доктор політичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри політичних наук та історії, Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-7561-7193>

Сердюк Наталія Аркадіївна доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права, Державний податковий університет, м. Ірпінь, <https://orcid.org/0000-0003-4279-4294>

РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ: МІЖ НОРМАТИВНОЮ ТА ПОВНОЮ МОДЕЛЯМИ

Анотація. У статті здійснено аналіз інституту конституційної скарги в Україні як одного з ключових механізмів захисту прав і свобод людини та інструменту забезпечення верховенства права. Обґрунтовано актуальність дослідження з огляду на наявність наукових дискусій щодо ефективності чинної моделі конституційної скарги та перспектив її реформування. Визначено, що інститут конституційної скарги відіграє важливу роль у розвитку конституційної юстиції та підвищенні ролі Конституційного Суду України у системі органів державної влади.

Проаналізовано основні підходи до розуміння моделей конституційної скарги, зокрема нормативної (часткової) та повної, а також здійснено їх порівняльну характеристику. Встановлено, що чинна модель конституційної скарги в Україні має обмежений характер, оскільки передбачає можливість оскарження лише законів (їх окремих положень), що звужує потенціал конституційного контролю та знижує ефективність судового захисту прав особи.

Виявлено ключові проблеми функціонування інституту конституційної скарги, серед яких: відсутність дієвого механізму виконання рішень Конституційного Суду України, обмеженість відновлення порушених прав, недосконалість процедур допуску скарг, а також звужене коло об'єктів оскарження. Окрему увагу приділено аналізу аргументів прихильників розширення моделі конституційної скарги, які обґрунтовують доцільність запровадження повної моделі як більш ефективного засобу захисту прав і свобод людини.

Разом з тим доведено, що впровадження повної моделі пов'язане з певними ризиками, зокрема можливим порушенням балансу між конституційною та загальною юрисдикцією, а також виникненням інституційних конфліктів.

Зроблено висновок про необхідність поетапного реформування інституту конституційної скарги з урахуванням як національних особливостей правової системи, так й європейського досвіду.

Ключові слова: Конституційний Суд України, права і свободи людини, конституційна юстиція, верховенство права, реформування правових інститутів, конституційний контроль, судовий захист

Perehuda Ievgen Doctor of Political Science, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine, Prof. at the Department of Political Sciences and History, Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-7561-7193>

Serdiuk Nataliia Doctor of Juridical Sciences, Professor, Professor of the Department of Theory and History of State and Law, State Tax University, Irpin, <https://orcid.org/0000-0003-4279-4294>

REFORMING THE INSTITUTE OF CONSTITUTIONAL COMPLAINT IN UKRAINE: BETWEEN NORMATIVE AND COMPREHENSIVE MODELS

Abstract. The article provides an analysis of the institute of constitutional complaint in Ukraine as a key mechanism for the protection of human rights and freedoms and as an important instrument for ensuring the rule of law. The relevance of the study is substantiated by ongoing academic debates regarding the effectiveness of the current model of constitutional complaint and the prospects for its reform. It is established that the institute of constitutional complaint plays a significant role in the development of constitutional justice and in strengthening the position of the Constitutional Court of Ukraine within the system of state authorities.

The main approaches to understanding the models of constitutional complaint, in particular the normative (partial) and comprehensive models, are analyzed and compared. It is determined that the current Ukrainian model of constitutional complaint is limited in nature, as it allows for challenging only laws (or their provisions), which narrows the scope of constitutional control and reduces the effectiveness of judicial protection of individual rights.

The study identifies key problems in the functioning of the constitutional complaint mechanism, including the lack of an effective system for enforcing decisions of the Constitutional Court of Ukraine, limited possibilities for restoring violated rights, procedural shortcomings in the admissibility of complaints, and a restricted range of objects subject to constitutional review. Special attention is paid to the arguments in favor of expanding the model of constitutional complaint,

ISSN 3041-1793 Online

particularly the introduction of a comprehensive model that would provide more effective protection of human rights and freedoms.

At the same time, it is argued that the implementation of a comprehensive constitutional complaint model may involve certain risks, including a potential imbalance between constitutional and general jurisdiction, as well as the emergence of institutional conflicts. The article concludes that the reform of the constitutional complaint institute should be gradual and balanced, taking into account both national legal specificities and European experience.

Keywords: Constitutional Court of Ukraine, human rights and freedoms, constitutional justice, rule of law, reform of legal institutions, constitutional control, judicial protection

Актуальність. Попри широку історіографію інституту конституційної скарги, його дослідження продовжує залишатись актуальним, й не лише тому, що конституційна скарга є важливим механізмом захисту прав та свобод громадян та здатне значною мірою впливати на стан суспільних відносин, а й тому, що в середовищі законодавців та правознавців існують суттєві розбіжності в оцінці різних моделей конституційної скарги та перспектив реформування в цій частині конституційно-процесуального права України.

Крім того, в контексті актуальності теми важливим є ще один момент. Правова та політична системи України взаємопов'язані. Політичні відносини визначають зміст правових інститутів, а ті в свою чергу регламентують розвиток політичних відносин. Але політологи часто не мають належної інформації щодо актуальних питань розвитку правових інститутів. Відтак однією з цілей статті є залучення представників політологічної спільноти до обговорення проблем інституту конституційної скарги.

Метою статті є аналіз шляхів та перспектив реформування в Україні інституту конституційної скарги як одного з важливих механізмів захисту прав і свобод громадян.

Стан розробки проблеми. В науці поширеними є праці, присвячені конституційним правам і свободам громадян (С. Головатий, Н. Оніщенко, О. Петришин, П. Рабінович, М. Савчин, О. Скрипнюк, В. Шаповал). Останніми роками ці дослідження суттєво розвиваються внаслідок концептуалізації нових категорій прав, зокрема інформаційних (О. Тихомиров), соматичних (Т. Тарасевич), репродуктивних (Ю. Волкова), тощо, які ще не віддзеркалені належним чином в конституціях. Значний вплив на дослідження здійснює й воєнний стан (О. Марцеляк, Л. Наливайко, М. Ноняк).

Водночас активно вивчаються механізми захисту конституційних прав і свобод, перспективи конституційно-процесуального права, роль Конституційного Суду в захисті конституційних прав (Г. Барабан, М. Савенко

А. Селіванов, В. Теліпка та ін.). Важливе місце займає аналіз особливостей діяльності конституційної юстиції в умовах воєнного стану (О. Совгіря, В. Кафарський). Захищаються дисертації, зокрема щодо виконання рішень Конституційного Суду України (Д. Воронов).

Інститут конституційної скарги як механізм захисту прав і свобод став об'єктом вивчення в українській науці ще до його впровадження в правову систему. Виходили монографії та статті у фахових виданнях (Ю. Барабаш, В. Городовенко, М. Гультай, О. Петришин, А. Селіванов, С. Серьогіна та ін.). У ці та подальші роки свій внесок у розробку проблеми зробили І. Берченко, В. Бесчастний, Д. Белов, Ю. Бисага, В. Єгорова, П. Євграфов, М. Костицький, А. Крусян, О. Куньовський, В. Лемак, В. Остапенко, М. Савчин, В. Скомороха, Т. Подорожня, О. Совгіря, Д. Терлецький, В. Фірсов, В. Шаповал та багато ін. Дисертації, присвячені цьому інституту, захистили В. Пулей, О. Кулявець тощо.

Виклад основного матеріалу. У світі існують різні моделі правового захисту конституцій. Однією з них є романо-германська, або європейська, згідно з якою правовий захист покладається на спеціальні органи конституційної юстиції. Ця модель ґрунтується на теорії Г. Кельзена. В Україні діє саме ця модель. У ній розмежовані конституційна та загальна юрисдикція.

Ю. Бисага та Д. Белов, посилаючись на «європейських конституціоналістів», стверджують, що «в умовах дедалі більшого значення захисту прав людини очевидною є тенденція здійснення конституційного контролю стосовно індивідуальних адміністративних актів і рішень суду на підставі індивідуальних скарг». [1, с. 46] Згідно з А. Крусян в доктрині конституціоналізму людина «посідає провідне місце, ...є основним ціннісним орієнтиром євроінтеграційного розвитку України, індикатором перевірки на реальність та ефективність впровадження основоположних цінностей Європейського Союзу у вітчизняні конституційно-правові реалії» [2, с. 82] На нашу думку, зростання індивідуалізації конституційного права пов'язане з характером зміни комунікаційних технологій за останні 1,5-2 століття, а саме розвитком науки, освіти, культури, що зумовлює поглиблення соціальної диференціації.

На думку Д. Берлінгера, ключовою проблемою сучасного державотворення є не відсутність законодавства у сфері прав людини, а «брак ефективних механізмів трансформації правових норм у реальні інструменти захисту громадянських прав». [3, с. 43] Інші дослідники констатують, що «проголошення правової держави в Конституції України не відповідає реальному стану речей. ...Перешкоджають ефективному функціонуванню правозахисних механізмів: недовіра громадян до державних інститутів, порушення прав з боку владних структур, слабкість інститутів громадянського суспільства». [4, с. 6]

З метою розв'язання цих проблем й був запроваджений інститут конституційної скарги. За словами В. Лемака, «боротьба за конституційну

ISSN 3041-1793 Online

скаргу не була простою». [5, с. 119-120] Вперше цей інститут був регламентований у 2016 р. Нині діючий в Україні закон про Конституційний Суд України був прийнятий у 2017 р. Стаття 7 відносить до його повноважень «вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України». [6] Подати конституційну скаргу може фізична або юридична особа (крім юридичних осіб публічного права), якщо судові рішення у її справі набуло чинності після 01.10.2016 р., і з дня набрання ним законної сили сплинуло не більше 3 місяців, а також було використано всі національні засоби юридичного захисту. Як виняток, конституційна скарга може бути прийнята поза межами вищезазначених вимог, якщо Суд визнає її розгляд необхідним із мотивів суспільного інтересу. Також визначено, що у виняткових випадках можуть бути вжиті заходи забезпечення конституційної скарги. Конституційний Суд може зобов'язати державні органи забезпечити контроль за виконанням його рішення, вимагати письмове підтвердження виконання.

Підставами для прийняття рішення щодо неконституційності правових актів повністю чи в їх окремих частинах є: невідповідність Конституції України; порушення встановленої Конституцією України процедури їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності; перевищення конституційних повноважень при їх прийнятті.

А. Колодій вважає, що конституційна скарга забезпечує «повноцінну, всебічну, широкомасштабну, безпосередню реалізацію права фізичної або юридичної особи на судовий захист своїх прав, свобод і законних інтересів» [5, с. 54] Згідно з О. Турченком, «введення інституту конституційної скарги як інструменту механізму захисту конституційних прав і свобод людини безпосередньо спрямоване на укорінення основної ідеї конституціоналізму – впровадження принципу верховенства права, обмеження державної влади, прагнення захистити права людини. [7, с. 115]

Правознавці відмічають, що запровадження інституту конституційної скарги змінило статус Конституційного Суду та джерела формування права. Рішення Конституційного Суду України за результатами розгляду конституційних скарг «фактично змінюють правове регулювання спірних правовідносин та забезпечують верховенство Конституції. Окрім цього, такі рішення ініціюють законодавчу діяльність відповідних органів та виключають можливість прийняття неконституційного акта в майбутньому, навіть у іншій редакції». [8, с. 90] А. Селіванов прогнозував, що даний інститут дозволить перетворити конституційну судову практику з конституційних скарг громадян у потужний інструмент формування зобов'язального права, розвивати право на

засадах справедливості й загальної користі для громадян і органів державної влади. ... Рішення Конституційного Суду України по конституційних скаргах за певних умов розглядаються як правотворчі саме тому, що до кожного з них не існувало права щодо спірного питання в контексті пріоритету прав і свобод людини та громадянина. [1, с. 52] На думку В. Городовенка, «саме конституційна скарга є «тригером», який неодмінно посилює ефективність національного конституційного судочинства як засобу юридичного захисту прав і свобод людини, підкріплюючи конституційний рівень їх захищеності й тим самим підвищуючи рівень забезпечення таких прав і свобод людини та дотримання їх державою». [5, с. 114]

Підсумовуючи практику розгляду конституційних скарг, В. Бесчастний робить висновок, що найчастіше в них заявники ставлять питання щодо порушення права на соціальний захист та на судовий захист, гарантованих приписами статей 46, 55 Конституції України, соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей. [5, с. 120] Він констатує «стрімку динаміку розвитку інституту конституційної скарги та, відповідно, збільшення кількості, а найголовніше – покращення якості поданих конституційних скарг до Конституційного Суду України. [5, с. 120]

Водночас дослідники зазначають, що «чітко визначеного механізму виконання рішення КСУ в законодавстві досі не встановлено». [8, с. 91] Й тут ми доходимо до проблеми моделі конституційної скарги, запровадженої в Україні. Ю. Бисага та Д. Белов виділяють чотири європейські моделі конституційної скарги. [1, с. 43-45] Проте ми обмежимося прийнятим більшістю дослідників поділом цих моделей на дві – повну та нормативну.

Повна скарга передбачає перевірку як певного нормативного акту, так і безпосередньо судового рішення чи іншого індивідуального акту, ухвалених на його підставі. Нормативна скарга дозволяє звернутися за перевіркою конституційності норм закону, проте судові рішення, ухвалені на підставі таких норм, не підлягає безпосередньому конституційному контролю. [9] Водночас для нас також важливо зауваження Ю. Бисаги та Д. Белова про те, що, згідно з висновком Венеціанської Комісії, нормативна скарга може бути повною і частковою. [1, с. 45] Українська модель є прикладом часткової нормативної скарги, оскільки вона уповноважує Конституційний Суд на з'ясування конституційності лише законів (або окремих їх положень) та не поширює це правило інші нормативні акти.

Часто вважають, що аргументом на користь української моделі нормативної конституційної скарги є прагнення «розвантажити» Конституційний Суд України, неспроможність останнього розглянути таку кількість скарг, яка була б при моделі повної скарги. На нашу думку, це не є ключовим аргументом, тим більше що прихильник нормативної моделі М. Гультай допускає, що

ISSN 3041-1793 Online

нормативна конституційна скарга може бути спрямована на з'ясування конституційності не лише законів, а й інших актів Верховної Ради України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради АР Крим. [1, с. 27]

Ще одним аргументом на користь нормативної скарги М. Гультай вказує, що більшість країн Східної Європи, Балтії «віддає перевагу різним модифікаціям моделі саме нормативної конституційної скарги». [1, с. 26] Але головним, на нашу думку, його аргументом є те, що «прямий доступ до конституційного правосуддя не повинен розглядатися як свого роду еквівалент касаційної інстанції у судах загальної юрисдикції», «не має підміняти захист особами своїх прав, свобод і законних інтересів у судах загальної юрисдикції». [1, с. 27] Щодо остаточного правозастосовного акту, то він «у разі задоволення конституційної скарги буде переглянутий судами загальної юрисдикції чи іншими уповноваженими суб'єктами у встановленому законом порядку». [1, с. 27]

Щоправда, М. Гультай стверджує, що доцільність нормативної скарги існує «на нинішньому етапі розвитку держави» [1, с. 27], не пояснюючи, що мається на увазі під характеристика «цього етапу».

Спочатку зазначимо, що прихильники моделі повної конституційної скарги спростовують аргумент щодо «розвантаження» Конституційного Суду України. О. Кулявець називає його необґрунтованим. [10, с. 61] Він посиляється на статистику, яку наводить суддя КСУ В. Лемак щодо розгляду конституційних скарг Федеральним Конституційним судом Німеччини. [11]

Ю. Бисага та ін. автори як свій аргумент вказують на те, що Венеціанська Комісія висловлюється на користь інституту повної конституційної скарги з погляду субсидіарного характеру засобу правового захисту в Європейському суді з прав людини і бажання вирішувати проблеми з прав людини на національному рівні. [1, с. 46]

Слід зазначити, що навіть ті, хто не декларує себе як однозначні прихильники повної моделі, критикують український варіант нормативної моделі, зокрема те, що в рамках цього варіанту на предмет конституційності можуть розглядатися лише закони. В. Городовенко вважає, що діюча в Україні нормативна (неповна) модель конституційної скарги «не завжди, як із теоретичної, так і з практичної точки зору може розглядатися як ефективний національний засіб юридичного захисту конституційних прав і свобод людини». [12, с. 165] На думку В. Лемака, те, що «через конституційну скаргу особа не може оскаржити акти Президента України, уряду тощо», «надто звужує предмет оскарження». [5, с. 119-120] В. Бесчастний та В. Запорожеч називають українську модель «усіченою» нормативною моделлю». [13, с. 11] У 2016 р. напередодні запровадження національної моделі (коли був готовий

законопроект), А. Крусян зауважувала, що пропонується модель має дискусійні аспекти. Це стосується предмета оскарження, яким має бути виключно закон України. При цьому вона посилалась на досвід Іспанії, Чехії, Німеччини [1, с. 33], а також стверджувала, що конституційні права і свободи людини та громадянина можуть порушуватися не тільки неконституційними законами, а й неконституційними підзаконними нормативно-правовими актами. [1, с. 34] Так само вважає й О. Кулявцев. «Ускладнюючою обставиною» він називає «значний відсоток підзаконних нормативно-правових актів у вітчизняній системі законодавства», що вкупі «призводить до обмеження осіб в праві доступу до правосуддя та порушення права на захист». [10, с. 63] О. Пересада, закріплені в законодавстві повноваження цього органу не можуть задовольнити потребу особи у відновленні порушених прав у повному обсязі.. [5, с. 119] На думку Л. Жданкіної, «конституційна скарга стала елементом правового життя, однак алгоритм прийнятності конституційних скарг потребує суттєвого вдосконалення, зокрема у площині уточнення повноважень Конституційного Суду України на стадії відкриття конституційного провадження щодо більш детального дослідження змісту конституційної скарги на предмет наявності суспільного інтересу, правової ситуації, яка має значення для всього суспільства чи окремої групи осіб, а не тільки стосується справи автора конституційної скарги». [5, с. 118-119]

Прихильники повної моделі конституційної скарги вважають, що її запровадження «сприятиме найбільш ефективному захисту прав та свобод людини, оскільки «населення країни на сучасному етапі свого розвитку заслуговує на отримання найефективніших механізмів захисту конституційних прав і свобод, які тривалий час функціонують у країнах Європи» [1, с. 47] і така модель надає Конституційному Суду України правову можливість захистити особу не лише від неконституційної норми закону та підзаконного правового акта, а й від рішення суду загальної юрисдикції, у якому неправильно витлумачено чи застосовано цю норму, що і призвело до порушення конституційних прав та свобод. Також вони вважають, що «порушення прав людини часто є результатом неконституційних індивідуальних актів, заснованих на конституційних нормативно-правових актах. У цьому випадку в особи є можливість оскаржити до конституційного суду фактично будь-який акт державної влади, який порушує її права, забезпечені конституцією. Тобто, у даній моделі предметом конституційної скарги може виступати як нормативний акт, якщо останній підлягає безпосередньому застосуванню у конкретній справі, так і остаточний індивідуальний акт, який адресується конкретній особі». [10, с. 62]

Д. Терлецький звертає увагу на те, що «зазвичай автор конституційної скарги хоче досягнути двох завдань: домогтися перегляду остаточного

судового рішення в його справі та отримати відшкодування за рахунок держави у разі застосування неконституційного закону (чи його окремих положень)». [5, с. 118] Водночас «чинне законодавство України не надає особі таких можливостей, адже Конституційний Суд України обмежений повноваженнями лише щодо визнання закону України (не)конституційним». [5, с. 118]

Критикуючи думку (зокрема, М. Гультая), що рішення КСУ є підставою для перегляду судових рішень, прихильники повної моделі стверджують, що «процесуальне законодавство дозволяє перегляд судових рішень, ухвалених із застосуванням неконституційних законів, лише до їх фактичного виконання. Крім того, держава фактично не відшкодовує шкоду, завдану застосуванням неконституційного закону». [9]

Відтак логічною є теза А. Крусян, що недоліком є «невизначення ...статусу та наслідків рішень, ухвалених за конституційною скаргою. Важливо встановити, що рішення Конституційного Суду України з цих питань є підставою для перегляду рішень судів загальної юрисдикції, які набули законної сили, у порядку, визначеному законом, для відновлення порушених прав. В іншому випадку це буде декларативним рішенням щодо неконституційності закону, а не дієвим засобом правового захисту прав і свобод людини та громадянина. [1, с. 36]

О. Кулявський з практики Європейського Суду з прав людини робить висновок, що «орган конституційної юрисдикції може отримати певні повноваження, наприклад, можливість скасовувати оскаржене особою рішення, або акт та зобов'язати відповідальний державний орган вжити необхідні заходи, вирішити питання стосовно виплати компенсації або про реституцію; щонайменше заявнику повинна бути надана можливість щодо відновлення провадження або переглянути свою справу у суді нижчої інстанції іншим чином, відповідно до принципів та вимог, вказаних у рішенні конституційного суду». [14, с. 56-57]

Ще одним аргументом «за» розширення предмету конституційної скарги можна назвати те, що внаслідок такого розширення повинна зменшитись кількість заяв до Європейського суду з прав людини. [10, с. 61]

Ще одна проблема. І. Магновський стверджує, що «основою скарги має бути лише порушення прав і свобод особи, які безпосередньо закріплені в тексті конституції держави». [15, с. 13] Натомість В. Лемак вважає, що «може йтися й про права, які не обов'язково закріплені в конституційному тексті, але, маючи індивідуальний інтерес щодо захисту від сваволі, особа повинна обґрунтувати це так, щоб Суд погодився з тим, що цей інтерес гідний бути захищеним на найвищому конституційному рівні». [5, с. 119-120]

Деякі дослідники, напр., О. Куньовський, пропонуючи реформування інституту конституційної скарги, досліджують право громадських об'єднань та

фізичних осіб на подання конституційної скарги в інтересах інших (третіх) осіб та посилаються на досвід інших держав. Він навіть пропонує поширити право подавати конституційну скаргу на юридичних осіб публічного права, зокрема органи місцевого самоврядування (але не державні органи). [16, с. 191] З цією ідеєю погоджується й В. Городовенко, який до вад несповної конституційної скарги відносить, зокрема, «невключення до суб'єктів їх подання органів місцевого самоврядування, звуження предмета конституційної скарги, ...неврегулювання питання відшкодування шкоди» тощо. [11, с. 165]

В контексті питання про можливе реформування інституту конституційної скарги, зокрема ініціатив щодо запровадження повної моделі варто звернути увагу на статтю В. Фірсова, в якій аналізується концептуальний конфлікт між позицією Верховного Суду щодо жорстких фільтрів для перегляду судових рішень за наслідками рішень Конституційного Суду України та поглядами українських науковців. Зазначається, що Верховний Суд застосовує такі процесуальні фільтри: ретроспективність дії рішень Конституційного Суду України; застосування принципу «res judicata»; визначення судового рішення таким, що підлягає виконанню [17, с. 102]. Автор вважає за необхідне виробити підхід до реформування інституту перегляду судових рішень.

Нарешті, в контексті аналізу чинників реформування ми не можемо пройти повз явище, відзначене П. Стецюком. Він вважає, що формування архітектури інституту конституційної скарги «не може не враховувати фактора досить високої недовіри українського суспільства як до національної судової системи загалом, так і до єдиного органу конституційної юрисдикції зокрема. [1, с. 39]

Висновки. Інститут конституційної скарги є важливим елементом механізму захисту прав і свобод людини та водночас чинником розвитку конституційної юстиції і правової системи загалом. Його запровадження в Україні стало значним кроком у напрямі утвердження принципу верховенства права та посилення ролі Конституційного Суду України.

Чинна в Україні модель конституційної скарги має обмежений (нормативний) характер і характеризується звуженим предметом оскарження. Така модель не завжди забезпечує повноцінний та ефективний захист прав особи, зокрема у випадках, коли порушення зумовлені підзаконними актами або індивідуальними рішеннями органів влади.

Ключовими проблемами функціонування цього інституту є недосконалість механізму виконання рішень Конституційного Суду України, обмеженість відновлення порушених прав, а також процедурні недоліки розгляду конституційних скарг.

У науковому середовищі існує дискусія щодо доцільності переходу до повної моделі конституційної скарги, яка передбачає можливість оскарження не лише нормативних актів, а й індивідуальних рішень. Така модель потенційно забезпечує більш ефективний захист прав людини та відповідає європейським тенденціям розвитку конституційного контролю. Крім того, це має й політичне значення, оскільки може сприяти підвищенню легітимності держави, довіри суспільства до правосуддя.

Водночас запровадження повної моделі потребує обережного підходу з огляду на ризики порушення балансу юрисдикцій та інституційних конфліктів. У зв'язку з цим архітектура реформи має передбачати поступове вдосконалення чинної моделі, зокрема шляхом розширення предмета конституційного контролю та підвищення ефективності виконання рішень.

Література:

1. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні: збірка тез, м. Київ, 18 груд. 2015 р. Конституц. Суд України; за заг.ред. Ю.В. Бауліна. Київ: ВАІТЕ, 2016. 186 с. URL: <https://surl.li/briesi>.
2. Крусня А. Конституційно-правова свобода людини як мета сучасного українського конституціоналізму: науково-доктринальний аналіз у контексті синергії з цінностями ЄС. *Право України*. 2025. № 3. С. 82-96. DOI: 10.33498/louu-2025-03082.
3. Berlinger D. The rule of law in the paradigm of modern constitutionalism: principles, mechanisms and challenges of implementation. *Конституційно-правові академічні студії*. 2025. № 1. С. 43-49. DOI <https://doi.org/10.24144/2663-5399.2025.1.06>. URL: <https://surl.li/quqym>.
4. Gabani I., Kalyniuk S. Constitutional system of protection of human and civil rights and freedoms: theoretical and legal principles and the role of the bar. *Конституційно-правові академічні студії*. 2025. № 1. С. 6-13. DOI <https://doi.org/10.24144/2663-5399.2025.1.01>. URL: <https://surl.li/cc/tfyyfb>.
5. Огляд I Маріупольського конституційного форуму «Людська гідність та забезпечення прав людини в умовах суспільних трансформацій». *Вісник Конституційного Суду України*. 2021. №6. С. 110-122. URL: <https://surl.li/cc/qrvybl>.
6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. №2136-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. №35. Ст. 376.
7. Турченко О.Г. Конституційна скарга в контексті принципу верховенства права. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 111–115. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2020.20>.
8. Турченко О.Г., Кулявець О.С. Рішення конституційного суду України у справах за конституційними скаргами як засіб вдосконалення законодавства та забезпечення верховенства Конституції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №10. С. 90–93. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/20>. URL: <https://surl.li/qoociw>.
9. Істина в останній інстанції: чи стане конституційна скарга ефективним інструментом захисту? *Golaw.ua*. URL: <https://surl.li/analkj>.
10. Кулявець О. Предмет конституційної скарги в Україні *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. №69. С. 59-64. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.9>

11. Огляд науково-практичної онлайн-конференції «Роль органів конституційного судочинства в механізмі захисту прав людини». *Вісник Конституційного Суду України*. 2021. №4. С. 164-166. URL: <https://surl.li/isvigz>.

12. Лемак В. Для нас важливо, щоб суб'єкти правотворчості відчували вимоги конституційності із самого початку. *Закон і бізнес*. 2018. URL: <https://surl.li/zgmjua>.

13. Бесчастний В.М., Запорожець В.І. Інститут конституційної скарги в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. №3 (72). С. 9-20. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-72-3-9-20>.

14. Кулявець О.С. Проблеми виконання рішень Конституційного Суду України у справах за конституційними скаргами. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2021. №31. С.54-61. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6381794>.

15. Магновський І. Й. Інститут конституційної скарги як юридична гарантія прав людини в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Т. 1. № 97. С. 13-22. DOI: 10.33766/2524-0323.97.13-22.

16. Куньовський О.В. Суб'єкти права на конституційну скаргу в Україні, Чехії та Польщі: компаративний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 82. Ч. 1. С. 191-197. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.28>.

17. Фірсов В.Д. Конституційна скарга та перегляд судових рішень: практика співіснування в українському правозастосуванні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 102-109. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.15>. URL: <https://surl.li/sjqlxw>.

References:

1. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii z pytan zaprovadzhennia konstytutsiinoi skarhy v Ukraini: zbirka tez, m. Kyiv, 18 hrud. 2015 r. Konstytuts. Sud Ukrainy; za zah.red. Yu.V. Baulina. [Proceedings of the International Scientific and Practical Conference on the Introduction of Constitutional Appeal in Ukraine: Collection of Abstracts, Kyiv, December 18, 2015, Constitutional Court of Ukraine; Editor-in-Chief Yu.V. Baulin] Kyiv: VAITE, 2016. 186 s. URL: <https://surl.li/briesi>. [in Ukrainian]

2. Krusian A. Konstytutsiino-pravova svoboda liudyny yak meta suchasnoho ukrainskoho konstytutsionalizmu: nauково-doktrynalnyi analiz u konteksti synerhii z tsinnostiamy YeS. *Pravo Ukrainy*. [Constitutional and legal freedom of man as the goal of modern Ukrainian constitutionalism: scientific and doctrinal analysis in the context of synergy with EU values. *In Law of Ukraine*] 2025. № 3. S. 82-96. DOI: 10.33498/louu-2025-03082. [in Ukrainian]

3. Berlinger D. The rule of law in the paradigm of modern constitutionalism: principles, mechanisms and challenges of implementation. *Конституційно-правові академічні студії*. 2025. № 1. С. 43-49. DOI <https://doi.org/10.24144/2663-5399.2025.1.06>. URL: <https://surl.li/qyqym>. [in English]

4. Gabani I., Kalyniuk S. Constitutional system of protection of human and civil rights and freedoms: theoretical and legal principles and the role of the bar. *Конституційно-правові академічні студії*. 2025. № 1. С. 6-13. DOI <https://doi.org/10.24144/2663-5399.2025.1.01>. URL: <https://surli.cc/tfyfby>. [in English]

5. Ohliad I Mariupolskoho konstytutsiinoho forumu «Liudska hidnist ta zabezpechennia prav liudyny v umovakh suspilnykh transformatsii». *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*. [Review of the 1st Mariupol Constitutional Forum “Human Dignity and Ensuring Human Rights in Conditions of Social Transformations”. *In Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*] 2021. №6. S. 110-122. URL: <https://surli.cc/qrvybl>. [in Ukrainian]

ISSN 3041-1793 Online

6. Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.07.2017 r. №2136-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. [On the Constitutional Court of Ukraine: Law of Ukraine dated 13.07.2017 No. 2136-VIII. In Information of the Verkhovna Rada] 2017. №35. St. 376. [in Ukrainian]
7. Turchenko O.H. Konstytutsiina skarha v konteksti pryntsypu verkhovenstva prava. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. [Constitutional complaint in the context of the principle of the rule of law. In Journal of the Kyiv University of Law] 2020. № 4. S. 111–115. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2020.20>. [in Ukrainian]
8. Turchenko O.H., Kuliavets O.S. Rishennia konstytutsiinoho sudu Ukrainy u spravakh za konstytutsiinymy skarahamy yak zasib vdoskonalennia zakonodavstva ta zabezpechennia verkhovenstva Konstytutsii. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. [Decisions of the Constitutional Court of Ukraine in cases of constitutional complaints as a means of improving legislation and ensuring the supremacy of the Constitution. In Legal Scientific Electronic Journal] 2021. №10. S. 90-93. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/20>. URL: <https://surl.li/qoociw>. [in Ukrainian]
9. Istyna v ostannii instantsii: chy stane konstytutsiina skarha efektyvnym instrumentom zakhystu? [The truth in the final instance: will a constitutional complaint become an effective tool of protection?] Golaw.ua. URL: <https://surl.li/analkj>. [in Ukrainian]
10. Kuliavets O. Predmet konstytutsiinoi skarhy v Ukraini Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriya: Pravo. [Subject of constitutional complaint in Ukraine. In Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law] 2022. №69. C. 59-64. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.9>. [in Ukrainian]
11. Ohliad naukovo-praktychnoi onlain-konferentsii «Rol orhaniv konstytutsiinoho sudochynstva v mekhanizmi zakhystu prav liudyny». Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. [Review of the scientific and practical online conference "The role of constitutional judicial bodies in the mechanism of human rights protection." In Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine] 2021. №4. S. 164-166. URL: <https://surl.li/isvigz>. [in Ukrainian]
12. Lemak V. Dlia nas vazhlyvo, shchob subiekty pravotvorchosti vidchuvaly vymohy konstytutsiinosti iz samoho pochatku. Zakon i biznes. [It is important for us that law-making subjects feel the requirements of constitutionality from the very beginning. In Law and Business] 2018. URL: <https://surl.li/zgmjua>. [in Ukrainian]
13. Beschastnyi V.M., Zaporozhets V.I., Instytut konstytutsiinoi skarhy v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. Pravovyi chasopys Donbasu. [The Institute of Constitutional Complaints in Ukraine: Current Status and Development Prospects. In Donbass Legal Journal] 2020. №3 (72). S. 9-20. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-72-3-9-20>. [in Ukrainian]
14. Kuliavets O.S. Problemy vykonannia rishen Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravakh za konstytutsiinymy skarahamy. Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriya ekonomichna. Seriya yurydychna. [Problems of implementing decisions of the Constitutional Court of Ukraine in cases of constitutional complaints. In Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. Economic series. Legal series] 2021. №31. S.54-61. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6381794>. [in Ukrainian]
15. Mahnovskiy I. Y. Instytut konstytutsiinoi skarhy yak yurydychna harantiia prav liudyny v Ukraini. Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka. [The Institute of Constitutional Complaint as a Legal Guarantee of Human Rights in Ukraine. In Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko] 2022. T. 1. № 97. S. 13-22. DOI: [10.33766/2524-0323.97.13-22](https://doi.org/10.33766/2524-0323.97.13-22). [in Ukrainian]

ISSN 3041-1793 Online

16. Kunovskyi O.V. Subiekty prava na konstytutsiinu skarhu v Ukraini, Chekhii ta Polshchi: komparatyvnyi analiz. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo. [Subjects of the right to constitutional complaint in Ukraine, the Czech Republic and Poland: a comparative analysis. *In Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*] 2024. Vyp. 82. Ch. 1. S. 191-197. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.28>. [in Ukrainian]

17. Firsov V.D. Konstytutsiina skarha ta perchliad sudovykh rishen: praktyka spivisnuvannia v ukrainskomu pravozastosuvanni. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. [Constitutional complaint and review of court decisions: the practice of coexistence in Ukrainian law enforcement. *In Analytical and comparative law*] 2024. № 3. S. 102-109. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.15>. URL: <https://surl.li/sjqlxw>. [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 29.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.05.2026

Наукові перспективи
Видавнича група

ЖУРНАЛ
Національні інтереси

України

*Створимо переможне
майбутнє України разом*

5(22)
2026

Військова академія (м. Одеса)

Видавнича група «Наукові перспективи»

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного
управління*

«Національні інтереси України»

№ 5(22) 2026

Military Academy (Odesa)

Scientific Perspectives Publishing Group

*All-Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public
Administration*

«National interests of Ukraine»

№ 5(22) 2026

“Національні інтереси України”: науково-практичний журнал. 2026. № 5(22) 2026. С. 3316.

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.05.2026, № 5/5-26)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України #1415 від 02.10.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 081 Право; 281 Публічне управління та адміністрування; 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності); 051 Економіка; 052 Політологія. Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.12.2024 № 1721 журналу присвоєно категорію “Б” зі спеціальностей: К1 Державна безпека; К2 Безпека державного кордону; К6 Забезпечення військ (сил)

*Програмні цілі журналу: публікація оригінальних наукових статей із найактуальніших питань національної безпеки та оборони для розвитку, удосконалення української національної науки та освіти; організації наукових дискусій. Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar.
Рік заснування: 2024*

Журнал виходить раз на місяць

Згідно Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15.01.2018 № 32, повнотекстовий доступ до наукових статей Журналу, представлений на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського НАН України та в Національному репозитарії академічних текстів

Редакційна колегія:

Головний редактор:

Мосов Сергій Петрович - доктор військових наук, професор, професор кафедри авіації та авіаційного пошуку і рятування Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (Київ, Україна), Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, Почесний працівник космічної галузі України

Члени редакційної колегії:

1. Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)
2. Козубцов Ігор Миколайович - кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри комп'ютерних наук Луцького національного технічного університету, (Україна)
3. Агаєв, Фірудін Т. - доктор технічних наук, професор, професор Інституту інформаційних технологій НАНА, Баку, Азербайджан (Азербайджан)
4. Гайоз Паріхаладзе професор кафедри військової інженерії та будівництва Батумського державного університету імені Шота Руставелі, (Грузія)
5. Горбачук Василь Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач відділу інтелектуальних інформаційних технологій, Інститут кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України (Україна)
6. Грегорі Заротіадіс доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки і політичних наук Університету Арістотеля в Салоніках, Салонікський університет, (Греція)
7. Левченко Ігор Славович - кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри забезпечення паливом та мастильними матеріалами Військової академії (м. Одеса)
8. Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна)
9. Швець Катерина Павлівна - доктор наук з державного управління, доцент (Київ, Україна)
10. Ясько Віктор Анатолійович - кандидат військових наук, доцент. Старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Навчально-наукового інституту №2 (підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України) Харківського національного університету внутрішніх справ (Кам'янець-Подільський, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори

ЗМІСТ

РОЗДІЛ «Воєнні науки, національна безпека,
безпека державного кордону»

Panasenko G. <i>TECHNOLOGICAL SOVEREIGNTY AS A KEY COMPONENT OF UKRAINE'S NATIONAL SECURITY</i>	33
Yesipova O.O. <i>THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT IN ENHANCING THE STRESS RESILIENCE OF MILITARY PERSONNEL</i>	63
Акімов О.О., Шикуча Р.Р., Жук О.Г. <i>СУБ'ЄКТ-ОБ'ЄКТНА ВЗАЄМОДІЯ В СИСТЕМІ БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНО- ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ: МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ПІДГО- ТОВЛЕНOSTІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ</i>	74
Акімов О.О., Жук О.Г., Шикуча Р.Р., Акімова Л.М. <i>СТАНДАРТИЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКО- ВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ СІМЕЙ У КРАЇНАХ НАТО</i>	100
Акімов О.О., Акімова Л.М., Жук О.Г., Шикуча Р.Р. <i>КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПСИ- ХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗСУ В КОНТЕКСТІ СТАНДАРТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ</i>	120
Андерсон Г.Г. <i>ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК БЕЗПІЛОТНИХ СИСТЕМ</i>	142
Бабюк С.Н., Ткачук І.В. <i>НАДІЙНІСТЬ І БЕЗПЕКА ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ</i>	152
Бригадир С.П., Мочалюк В.В., Пилипчук Ю.В., Лисенко Д.С., Макарчук В.І. <i>ЕРГОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСОБІВ УПРАВЛІННЯ БЕЗПІ- ЛОТНИМИ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ</i>	163

ISSN 3041-1793 Online

- Булачек В.Р.** 175
ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
- Вавіленкова А.І.** 192
МЕТОДИ КОРЕЛЯЦІЇ ІНЦИДЕНТІВ БЕЗПЕКИ В SIEM-СИСТЕМАХ
- Вдовін А.М.** 205
ВПЛИВ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА НА ТАКТИКУ ВЕДЕННЯ СУЧАСНОГО БОЮ
- Вдовіна О.О., Крикун В.Д.** 216
ENGLISH AS A MEDIUM OF INSTRUCTION У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
- Владимиров М.В., Пабат О.В., Коваль О.Г., Шевченко Р.В., Фурса А.А., Демиденко В.В.** 228
ЗАГАЛЬНА ТА СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
- Волошин В.Д., Бондар А.С.** 239
ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ ВІЙСЬКОВИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА УКРАЇНИ
- Волошко С.А., Васильченко Р.В.** 249
КАПЕЛАНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ
- Воронін А.І.** 261
БЕЗПІЛОТНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ НГУ
- Гладков М.П., Согорін А.А., Мартинов І.В.** 271
СУЧАСНА ВІЙСЬКОВА РОЗВІДКА ЯК ІНТЕГРОВАНА БАГАТОДОМЕННА СИСТЕМА: ДОСВІД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Горбачук В.М., Беспалов С.А. <i>ВИМІРИ ТА ІНДИКАТОРИ ВРЯДУВАННЯ, ІНФРАСТРУКТУРИ, ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНИМ СЕКТОРОМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ</i>	291
Горевалова С.С. <i>МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ НАД ОЗБРОЄННЯМИ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ</i>	307
Григоренко І. В., Ольховіков Д.С. <i>ЗАДАЧА ОЦІНКИ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ СКЛАДОВИХ РАДІОЕЛЕК- ТРОННИХ СИСТЕМ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ</i>	324
Грицина І.М. <i>АЕРОФОТОГРАММЕТРІЯ З БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У СИСТЕМАХ ГЕОПРОСТОРОВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ</i>	338
Грунович В.О., Ленський М.М. <i>СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ОПЕРАТОРІВ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ СИСТЕМ</i>	356
Гурковський В.І., Романенко Є.О., Ільницький С.В. <i>ТАКТИЧНІ ДИВІДЕНДИ ТА СТРУКТУРНА ДЕГРАДАЦІЯ ВОЄННО- ПОЛІТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РФ В ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМА- ЦІЯХ: ВИКЛИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ</i>	369
Гусак Ю.А., Золотов А.В., Ключевський В.І. <i>МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ОЦІНКИ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ В ІНТЕРЕСАХ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ</i>	384
Дацко М.В., Березюк В.П., Дзяворук А.Д., Катеринчук В.С. <i>ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ У ОРГАНАХ ОХОРОНИ ДЕРЖАВ- НОГО КОРДОНУ</i>	397
Дацко М.В., Самойленко О.О., Мостовий А.І., Костян Я.М. <i>ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ НА РІЗНИХ РІВНЯХ ДІЯЛЬ- НОСТІ В ДПСУ</i>	410
Дацко М.В., Костян Я.М., Дзяворук А.Д., Мостовий А.І., Катеринчук В.С. <i>МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО МИСЛЕННЯ В СИСТЕМІ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ</i>	425

ISSN 3041-1793 Online

- Довбиш А.Г.** 439
РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРСТВА У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БОЙОВИХ ВИКЛИКІВ
- Залож В.В., Савчук Р.О.** 452
МАТЕМАТИЧНА ФОРМАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ЛЮДСЬКИХ РЕЗЕРВІВ
- Залужний В.Ф.** 463
МІЖНАРОДНІ НАУКОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИДКИ ТА ПОСИЛЕННЯ ВПК АНТИЗАХІДНИХ ДЕРЖАВ: РИЗИКИ ДЛЯ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ Й ТРАНСАТЛАНТИЧНОЇ СПІЛЬНОТИ
- Карпюк І.А., Карпюк М.В.** 484
ВЗАЄМОДІЯ ПРИЗМАТИЧНИХ ПАЛЬ ІЗ ПІЩАНИМИ ҐРУНТАМИ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЩІЛЬНОЇ ЗАБУДОВИ УКРАЇНИ
- Кацюба І.О., Дегалюк М.А.** 494
ОПЕРАТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ТА ВИКЛИКІВ
- Каштелян С.О., Грінченко В.В., Дегалюк М.А.** 504
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ПРИКОРДОННИКІВ З НАСЕЛЕННЯМ ЯК ЕЛЕМЕНТ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ
- Каштелян С.О., Фільченко Софія В., Ширкунов О.Д.** 517
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ МІЖ ВІДДІЛОМ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ТА ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ
- Кириленко В.А., Кметь С.А.** 527
СИСТЕМА КОНТРОЛЮ НАД ЗВИЧАЙНИМ ОЗБРОЄННЯМ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ ЗАСІБ ДЛЯ ГЕНЕРУВАННЯ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА НАВКОЛО УКРАЇНИ

**Кільдеров Д.Е., Кузьменко М.Д., Князєв С.М., Шиляєв Ю.В.,
Сениш І.Я.** 537

*РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ ЯК КЛЮЧОВОГО ЕЛЕ-
МЕНТУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ ВІЙСЬКОВОСЛУЖ-
БОВЦІВ*

Кіяновський К.М., Кривенко О.В. 555

*РОБОТИЗОВАНІ СИСТЕМИ В ОБОРОНІ: ПЕРЕВАГИ, ЗАГРОЗИ І
РЕКОМЕНДАЦІЇ*

Клименко Н.Г. 568

*ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ НАД ЗВИЧАЙНИМИ ОЗБРОЄННЯМИ
В ЄВРОПІ: ІСТОРІЯ ПИТАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН*

Коваленко В.В., Демчик Н.П. 579

*СЛУЖБА СУПРОВОДУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК АДМІНІСТРА-
ТИВНО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ
ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОКТРИНАЛЬНИЙ
ВИМІР І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ*

Коваленко В.В. 592

*ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ, ОГОЛОШЕНИХ ПОМЕРЛИМИ
В СУДОВОМУ ПОРЯДКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ*

Ковбасюк О.В. 604

*БПЛА ЯК ЗАСІБ РОЗВІДКИ, СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА КОРИГУВАННЯ
ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ*

Когут П.В., Каляєв А.О. 614

*ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА» В СУЧАСНИХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ*

Кононова Д.В., Кобус О.С. 628

*ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ВІД ВПЛИВУ ЗАГРОЗ
БЕЗФАЙЛОВОГО ШКІДЛИВОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ*

ISSN 3041-1793 Online

- Кривенко О.В., Аптекарь В.К.** 641
УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО - ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ І ОБОРОНИ ВАЖЛИВИХ ДЕРЖАВНИХ ОБ'ЄКТІВ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
- Кузьменко М.Д., Бернадський Б.В., Чужа Б.В.** 652
СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ ТА ДОБОРУ КАНДИДАТІВ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ НА ПОСАДАХ ОСІБ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ В ЗС УКРАЇНИ
- Кушнір А.Я.** 664
ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ
- Леонтович С.П.** 677
РОЗРОБЛЕННЯ АРХІТЕКТУРИ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО ГАРАНТУВАННЯ ЯКОСТІ: СУБ'ЄКТИ, МЕХАНІЗМИ, ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ
- Мазурін О.В., Іскра В.П.** 693
ДОСВІД США ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКОВИХ СИСТЕМ ГЕОПРОС-ТОРОВОЇ РОЗВІДКИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ
- Майко Т.С.** 704
АНТИКОРУПЦІЙНА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ
- Макарчук В.І., Мочалюк В.В., Пилипчук Ю.В., Бригадир С.П., Лисенко Д.С.** 714
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В МЕРЕЖЕ-ЦЕНТРИЧНИХ ВІЙНАХ В СТРАТЕГІЧНИХ ТА ТАКТИЧНИХ ЛАНКАХ УПРАВЛІННЯ
- Маняков І.В., Томків І.О.** 726
ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СЦЕНАРІЇВ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СФЕРІ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ
- Масіц В.В.** 739
БЕЗПІЛОТНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

- Матняк В.М., Волошин В.А.** 750
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ
- Мельник О.М.** 763
ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ТА КОГНІТИВНІ ЗАГРОЗИ: КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ
- Мельничук М.В.** 776
ПРИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ, АРХІТЕКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ
- Мисик А.Б., Шокодзько О.В.** 786
АВІАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ, АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ
- Мішенюк Р., Басараб О.** 802
ВПЛИВ ОПТОВОЛОКОННИХ ДРОНІВ НА ЕКОСИСТЕМУ ЗОНИ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ
- Мішков О.М., Бестюк А.І.** 812
ІНТЕГРОВАНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ АНАЛІТИКА ВОЄННОЇ РОЗВІДКИ
- Мішков О.М.** 824
МЕТОД І АЛГОРИТМ МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ РОЗВІДУВАЛЬНИХ ОРГАНІВ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ КНР В ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ
- Москаленко Т.В., Люцпернюк М.С., Гула В.В.** 847
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ В ПУНКТАХ ПРОПУСКУ НА УКРАЇНСЬКО-МОЛДОВСЬКОМУ КОРДОНІ
- Нерознак С.Г.** 859
РОЗРОБКА МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАХОПЛЕННЯ ТА БУКСИРУВАННЯ ДЛЯ РОБОТИЗОВАНИХ ЕВАКУАЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ

ISSN 3041-1793 Online

- Нерознак С.Г.** 870
ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НАЗЕМНОГО РОБОТИЗОВАНОГО КОМПЛЕКСУ ДЛЯ ЕВАКУАЦІЇ ЛЕГКОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ОВТ З ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ
- Нікулін М.О.** 879
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПРИКОРДОННИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ
- Олицький О., Сич Р., Поліщук Д.** 892
ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ
- Оліх В.С.** 902
ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ СИСТЕМ У ТАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НГУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНИЙ АСПЕКТ
- Остапенко О.П.** 915
ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЗАГРОЗИ: АНАЛІЗ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ, ОЦІНКА ВТРАТ І ПОДОЛАННЯ ВРАЗЛИВОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ І КІБЕРБЕЗПЕКУ
- Павлюк Т.Г.** 932
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ
- Пермяков Д.С., Ніконенко Н.А., Гончаренко О.Ю.** 944
ТОКСИЧНІ ХІМІЧНІ РЕЧОВИНИ У ВІЙНІ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ДОКАЗОВА ОЦІНКА ІНЦИДЕНТІВ ТА ВИКЛИКИ ПРОТИХІМІЧНОГО ЗАХИСТУ
- Петрук А.О.** 958
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ РОЗВІДКИ ТАКТИЧНОГО РІВНЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ